DOI: 10.14746/sh.2014.16.3.001

Sensus Historiae
ISSN 2082–0860
Vol. XVI (2014/3)
s. 13-14

Violetta M. Julkowska
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

O recepcji przeszłości na gruncie historii i historii historiografii — wprowadzenie

Po interdyscyplinarnym przedstawieniu problemów związanych z recepcją przeszłości, jakie zaprezentowane zostały w artykułach i recenzjach poprzedniego tomu „Sensus Historiae" (2 /2014), w tomie niniejszym uwaga skoncentrowana została głównie na ujęciach historyczno-historiograficznych. Zróżnicowane pod względem tematycznym teksty są próbą ukazania wielu możliwych kierunków refleksji nad historiografią, inspirowanych *stricte* historycznym rozumieniem zjawiska recepcji.

Autorki i autorzy zamieszczonych w tomie artykułów podjęli trudne wyzwanie i zarazem zadanie, polegające na spojrzeniu na swoje domeny badawcze przez pryzmat ich recepcji. Punktem wyjścia dla prezentowanych tu rozważań były gatunkowo zróżnicowane, lecz konsekwentnie historiograficzne, świadectwa recepcji przeszłości, poczynając od relacji historycznej pochodzącej z XVIII w., autorstwa francuskiego dworzanina z otoczenia Ludwiki Marii Gonzagi, przez krytyczne recenzje i opinie na temat pisarstwa historycznego, pochodzącego z XIX i XX w., aż po analizy współczesnych prac historiograficznych. Ich interpretacja ujawniała nie tylko bogactwo sensów kulturowych nadawanych recypowanej rzeczywistości w różnych epokach historycznych przez historyczne podmioty, ale także wydobywała z cienia charakter przedstawianych zjawisk kultury, nie zawsze dostrzegany jako palimpsestowy. Prowadzone przez autorów analizy uświadomiły ponadto złożone konteksty historyczne, w których każdorazowo odbywa się rozumienie i interpretacja przeszłości, ale przede wszystkim zwróciły uwagę na niezbywalną historyczność zjawiska recepcji.

Problem recepcji przeszłości został podjęty szeroko, zarówno w obszarze recepcji kultury i obyczaju przez historyków epoki nowożytnej (M. Forycki i B. Manyś), jaki i w odniesieniu do historii historiografii XIX i XX w.

(V. Julkowska, M. Menz, L. Henczel-Wróblewska), a także z punktu widzenia problemów natury translatorskiej i metodologicznej, jakie nieodłącznie towarzyszą różnym aspektom recepcji (T. Falkowski, V. Julkowska).

Refleksją historyczną zostały objęte również tak specyficzne, a zarazem perswazyjnie złożone przykłady recepcji przeszłości, jakimi są podręczniki do nauczania historii, konstruowane zgodnie z określoną, w tym konkretnym przypadku rosyjską, polityką historyczną (B. Hordecki, I. Peshkov).

Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że badaniem recepcji zostały objęte wzajemne relacje międzykulturowe, a mianowicie: francusko-polskie w XVIII w., polsko-włoskie oraz polsko-niemieckie i polsko-ukraińskie w XIX i XX w. Z kolei w przypadku badania recepcji prac historiograficznych autorzy korzystali z połączenia perspektywy formalnej i historycznej podczas dokonywania interpretacji. Nie po raz pierwszy okazało się, że znany problemat historyczny, w tym przypadku Galicja, zyskuje nowe ujęcia tematyczne oraz interpretacyjne z perspektywy zastosowanych metod oraz w kontekście przywołanej przez autorów artykułów najnowszej, obcojęzycznej literatury przedmiotu.

Z punktu widzenia kompozycji prezentowanych artykułów w niniejszym tomie zastosowany został zabieg wywołanej dialogiczności tekstów. Są to trójgłos odoszący się do francuskiej relacji o Polsce autorstwa Gasparda de Tende (M. Forycki, B. Manyś, T. Falkowski) oraz dwugłos politologa i historyka nawiązujący do koncepcji rosyjskich podręczników do historii Federacji Rosyjskiej (B. Hordecki, I. Peshkov).

Dopełnieniem problematyki artykułów są obszerne omówienia recenzyjne prac poświęconych badaniu wątków historycznie rozumianej recepcji na przykładzie postkolonialnego ujęcia fenomenu Słowiańszczyzny (A. Napierała), paralelnego zestawienia prac o historii i kulturze historycznej Wrocławia i Gdańska (A. Rajewski), a także recepcji historii Śląska przez badaczy niemieckich po 1945 r. (H. Staśkiewicz).